

Karl-Erik Talvet

KAIN JA AABEL

Lühijutustus

I

Tuul puhus. Oli pilvine pärastlõuna. Lained õõtsusid ja löid vastu rannakive. Muul seisis keset merd, vetikatega kaetud ja juba aastaid kasutamata. Mööda mereäärset promenaadi kõndis rahuliku ja mõtliku ilmega mees. Seljas kandis ta pikka vihma-ja tuulekindlat mantlit, mille kaelusest paistis välja uhke kikilips. Philippe Desbois oli viiekümneaastane poeet, kes sai inspiratsiooni jalutades ja mere pidevat kohinat kuulates.

Kõndides mõtles ta:

„Meri... elu ja surma sümbol...“

Siis peatus ta korra, et piipu süüdata ning vaatas seejärel avamere poole, sügavalt mõtetesse vajunud. Meenutades oma elu varasemaid sündmusi tundis ta, kuidas voolas tema nägu mööda läbi väikese vuntsi alla pisar. Ta tõmbas suitsu ja tuletas meelde...

Palju aastaid tagasi...

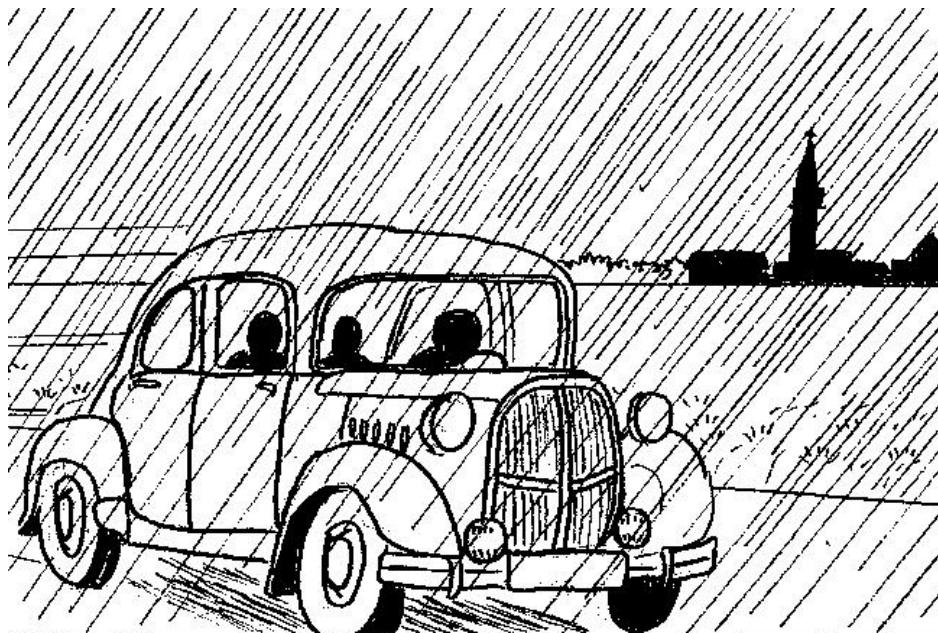
Oli sõjajärgne periood. Riik oli just toibumas ja ennast uuesti üles ehitamas. Sellel sügishommikul sadas masendavat paduvihma. Uhke Citroën sõitis Normandia maanteel. Selle rooli taga istus härra Yves Desbois, keskealine leskmees, puhmas vuntside ja väikese habeme ning rasvaste silmade peale kukkuvate juustega. Seljas kandis ta alati sama paksu ja sünget musta mantlit ning igavat halli salli. Härra Desbois'le oli kombeks kõike ja kõiki vähemalgi põhjusel kritiseerida.

„Neetud ilm!“

„Hmm-mm“ noogutas tema noorem poeg Philippe Desbois, kes istus koos vanema venna Pierre'iga auto tagaistmel. Philippe ja Pierre kandsid mõlemad musta koolivormi, rinnal koolimärk.

Kümneaastasel Philippe'il oli ümar nägu, heasüdamlikud silmad ja lühikesed mustad juuksed. Üheteistkümne aastane Pierre oli kõhn, kinnise aga väga ilusa näo ja väga hästi kammitud blondide juustega. Pierre ei öelnud midagi, vaid lihtsalt vahtis aknast välja tühjusesse. Paraku ei jäänud tal selleks enam väga palju aega, sest isa oli auto suure müüri ees peatanud. Müür oli kõrge ja ümbritses suurt koolimaja, kus Philippe ja Pierre käisid. Osaliselt klassitsistlikus stiilis ehitatud mitmest tiivast koosnev hoone oli viimase sõja jooksul staabihoonena kasutatud ja osaliselt kannatada saanud ning selle seintes võis veel siin-seal mälestuseks jäetud kuuliauke kohata. Ehkki hoone oli suur ja muljetavaldav, tundus ta siiski natuke sünge kohana olevat laste õpetamiseks, ent see võis lihtsalt ka tol hetkel sadava vihma mõjul nii tunduda.

Koolikell oli just helisema hakanud, kui härra Desbois ütles: „Kiirustage nüüd! Ja ärge palun märjaks saage!“

Pierre ei öelnud isale head aegagi, vaid kiirustas otse koolivärava poole.

„Head päeva, isa!“ soovis Philippe oma loomuliku viisakusega, pani autoukse kinni ja jooksis vihma tõttu poolpimestatuna oma vennale järele.

Keskpäevaseks vahetunniks oli vihmane ilm asendunud päikesega ja poisid kasutasid juhust, et märjal kooliõuel pooltühja palli taguda. Philippe mängis oma parima sõbra Gaëtaniga paksu Olivier' ja tema igapäevaste kaaslaste Hervé' ja Albert'i vastu. Philippe oli kiire jooksja ning oma meeskonnale seega suureks eeliseks. Täna sattus aga kogukas Olivier talle ette just siis, kui ta väravat lüüa tahtis ja pall lendas paksumaole kõhtu.

Kaugel teistest eemal pimedas nurgas toetus seinale üksijäetud Pierre, kes mängu passiivse pilguga jälgis. Iga poiss oleks unistanud ägedasse pallimängu kaasa löömisest, mis oli täiesti tavaline ja loomulik tegevus. Pierre aga mitte.

„Jama,“ pomises ta omaette.

Lasteaia lõpust ja ema surmast saadik oli Pierre võtnud endale teistest eemale hoidmise hoiaku. Iga sellise poisi kohta oleks saanud öelda, et ta on vaimuhaige ja imelik. Pierre polnud aga ei hull ega vaimuhaige. Ta oli tark ja väga ilus ning ei sallinud, kui talle liiga palju tähelepanu pöörati. Mitte kunagi ei olnud ta tahtnud teistega suhelda ega üheski mängus kaasa mängida, grupitöid vihkas ta südamest. Ta leidis, et see on mõttetu pealesurutud suhtlemine. See kõik pani tema õpetajaid muidugi muretsema ning psühholoog ei olnud teda kuidagi

aidata saanud. Härra Desbois aga ei sallinud lihtsalt mingil põhjusel oma vanemat poega ning ei teinud eriti välja koolist saadud murettekitavatest sõnumitest, mis väitsid, et ilusal poisil on kindlasti probleem ja vajab hädasti vaimset toetust.

Philippe juubeldas just löödud värava üle ja hakkas rõõmsalt tiirutama, kui äkki märkas ta nurgas seisvat Pierre'i. Tundes piinlikkust oma venna üksinduse üle kõndis ta tema poole ja jäi meetri kaugusele seisma. Pierre ei ilmutanud midagi, mis oleks näidanud, et Philippe'i seltskond talle meeltmööda oleks olnud.

„On sul kõik korras, vennas?“ küsis Philippe pärast hetkelist kõhklust.

„On,“ vastas Pierre napisõnaliselt ja mitte eriti entusiastlikult.

„Kuule, ma tean, et tegelikult ei ole sul kõik korras. Sul on seltskonda vaja! Tead, tule ka mängima!“

„Ei taha“, ütles Pierre ja pööras pea kõrvale.

Philippe ei imestanud eriti oma venna reageeringu üle, kuna oli sellega harjunud, ent proovis veel edasi.

„Ah... tule ikka, see teeb sulle kindlasti head!“

„Ära näe vaeva!“ kostis äkki kolmas hääl lähedusest.

Philippe pööras ringi ja nägi, et Olivier ja teised poisid olid lähedusse ilmunud. Olivier vihkas Pierre'i ja proovis alati temast eemale hoida ja mõnikord ka mõnitada (mis Pierre'ile niikuinii kuidagi ei mõjunud) ning teised poisid ei sallinud ka eriti Pierre'i, koguni kartsid teda.

„Jäta oma vend, Philippe!“ ütles Olivier. „Ta ei taha niikuinii meie seltskonda, ega ju?“

Philippe vaatas oma venna poole.

„Ei taha jah,“ ütles viimane.

„Noh näed!“ hüüdis Olivier vastiku irvega. „Tule nüüd sina, Philippe, ja jätkame mängu.“

„Hea küll, tulen,“ ütles Philippe pettunult.

Philippe läkski tagasi mängima, samal ajal kui Pierre passiivselt ja segamatult pööratud peaga vastu seina edasi toetus.

Aastad möödusid. Oma süngusest ja üksildusest hoolimata kasvas Pierre erakordselt ilusaks noormeheks. See iludus tegi teda noorte tütarlaste seas eriti populaarseks, aga tema ise ei teinud sellest väljagi ja püüdis endiselt igasugust kontakti teistega vältida. Ent see salapärasus võluski tema kooli tüdrukuid. Iga normaalne noormees oleks oma sellist populaarsust kasutanud ja endale kindlasti tüdruku leidnud, Pierre aga mitte.

Ühel pärastlõunal kõndis Pierre koolist kodu poole, kamp itsitavaid tüdrukuid kannul.

„Kas sa laupäeval teatrisse tahad tulla?“

„Kas sul oma tüdruk juba on?“

„Kes meist sulle kõige rohkem meeldib?“

„Oled sa nädalavahetusel vaba?“

„Mida sa minu uuest meigist arvad?“

Pierre talus nende küsimusi paar minutit, seejärel pööras aga järsult ringi ja karjus enesevalitsemist kaotades: „Laske mul olla! Ma ei ole teie sõber!“

Tüdrukud jäid seisma ja kuulasid noormehe sõnu kohkunud ilmega, pisarad voolama hakates.

„Mul ei ole teile midagi öelda ja mulle meeldiks edasi omaette olla! Nüüd kaduge siit!“

Tüdrukud olid nii hirmunud, et läksidki nuttes kiiresti minema. Philippe oli stseeni pealt näinud ja pöördus venna poole jahmunud ilmega.

„Pierre! Miks sa nii kuri oled?! Miks sa vastu ei võta seda mida sulle pakutakse? Kasuta ometi juhust, see on ju taeva kingitus!“

Pierre ei söandanud Philippe'i poole vaadatagi ja ütles: „Mine metsa! Minge kõik metsa!“

Lõpuks jõudis kätte päev, mil vennad kooli lõpetasid. Poisid ja nende isa olid koos teiste noorte ja nende peredega kooli aulasse kogunenud. Direktor kutsus õpilased ükshaaval enda juurde, surus soojalt nende kätt ja andis lõputunnistuse kätte. Kui jõudis kätte Philippe'i kord hakkas härra Desbois erutatult tõmblema ja hüüdis: „Elagu minu tubli poeg!“ Seejärel jõudis kätte Pierre'i kord. Noormees ei naeratanud, nagu alati, vaid surus apaatselt direktori kätt, võttis tunnistuse tagasihoidlikult tänades vastu ja kiirustas oma venna ja isa juurde tagasi. Philippe naeratas ja ütles: „Tubli, Pierre! Sa said hakkama!“ Philippe vaatas seejärel isa poole ja nägi, et too ei jaganud tema entusiasmi ja kortsutas kulmu.

Pärast tseremonia lõppu jalutasid härra Desbois ja tema pojad kooli lähedal asuvas pargis, kuhu enamik õpilasi läks kevadist päikest nautima.

„Lähme pargi restorani lõunat sööma,“ pakkus härra Desbois. Philippe pöördus isa poole ja küsis: „Isa, miks sa Pierre'i nii hästi ei suutu kui minusse? Ta on ju ikkagi ka sinu poeg!“ Härra Desbois ei varjanud oma ärritust.

„Noh... sina said väga head hinded, Pierre'i hinded on aga ainult tagasihoidlikult head. Ma oleksin lootnud, et ta pingutab lõpuklassis rohkem kui põhikoolis. Miks ma siis teda sama palju kiitma peaksin?“

„Aga nii ei ole õige!“ hakkas Philippe vastu. „Me oleme ju vennad ja väärime võrdset kohtlemist! Kas pole nii, Pierre?“

Viimane oli aga noorema venna ja isa juurest eemaldumas.

„Pierre!“ hüüdis Philippe. „Oota, Pierre!... Kuhu sa lähed? Kas sa meiega sööma ei tule?“

„Mul ei ole isu! Laske mul olla!“

Ja hetke pärast oli ta läinud. Philippe jäi sõnatult seisma, ärritunud ilmega härra Desbois suitsetas aga lihtsalt piipu.

Paar päeva hiljem sõitis jalgrattaga Desbois' de maja juurde postiljon, keda härra Desbois õuest tervitas.

„Tere, Jules. On meile täna midagi head?“

„Ei oska öelda,“ kogeles postiljon, „peate ise otsustama.“

Härra Desbois heitis kirjadele esmase pilgu ja ei suutnud ehmatuskarjet endas hoida. Ta luges need pikemalt läbi ning läks mitu minutit, enne kui ta end uuesti koguda suutis. Ta läks kööki ja valas endale klaasi veini. Seejärel läks ta elutuppa ja kutsus oma pojad enda juurde.

„Philippe... Pierre... minu pojad... mul on teile midagi tähtsat öelda.“

Nähes isa närvilist ilmet küsis Philippe murelikult: „Mis lahti?“, Pierre aga kergitas kergelt kulmu. Härra Desbois kõhkles hetke, hingas korraks sügavalt ja vastas: „Te olete mõlemad sõjaväkke mobiliseeritud.“

Paar nädalat hiljem juhtis härra Desbois oma kuluma hakanud autot määratud kogunemispunkti poole. Sadas jälle masendavat vihma. Temast paremal käel istus mundrit kandev Philippe, kes tühja pilguga ette vaatas, ja tagaistmel Pierre, kes samuti mundrit kandis, ja tema ilus blondide juuste ja inglinäoga tüdruk Hélène Prunier. Mõlemad olid masendunud nägudega ja rääkisid vaikselt, nuttu tagasi hoides.

Auto jõudis platsile, kuhu olid kogunenud kümned noormehed ja kus nurgas seisis mitu sõjaväebussi, mis pidid nekruteid eri kohtadesse toimetama. Philippe ja Hélène suudlesid viimast korda, samal ajal kui härra Desbois, kes oli viimaste päevade jooksul kõhnemaks jäänud ja kelle juuksed olid hallimaks minemas ning oli väga vähe rääkinud, rääkis oma Pierre'iga ühes nurgas, nii et keegi teine pealt ei kuuleks.

„Poeg, ma tahan, et sa teaksid, et ma armastan sind sama palju kui Philippe'i. Ma tean, et ma ei ole kunagi sinu jaoks suurem asi isa olnud. Ja ma tunnen ennast varasema käitumise pärast halvasti. Palun anna mulle andeks ja luba mulle, et hoolitsed enda eest.“

Pisar voolas mööda Pierre'i põske alla ning poiss, kes ei sallinud oma tunnete väljendamist, pidi suurt vaeva nägema, et mitte nutma puhkeda.

„Jah, isa,“ ütles ta lihtsalt.

Äkki karjus üks seersant: „Jutud lõpetada! Kõik nekrutid määratud bussidesse! Siva!“

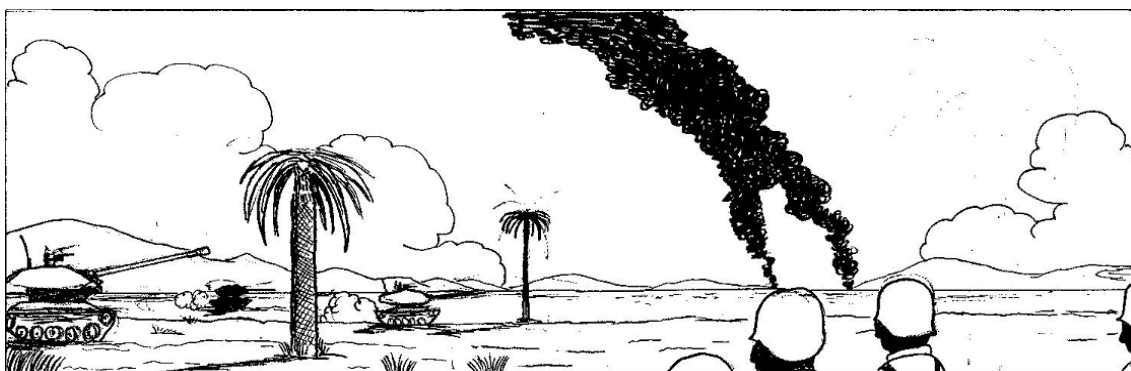
Peagi sõitsidki bussid erinevate väljaõppekeskuste poole.

Mitu kuud hiljem olid vennad kuhugi kriisipiirkonda saadetud. Maa, mis asus teisel pool merd ja kus valitses pidev kuumus. Vennad ei saanud eriti aru, miks nad seal üldse võitlema pidid ja mis eesmärgil. Tegelikult ei teadnud keegi seda päriselt...

Esimesed nädalad olid õudsad. Vennad olid veendunud, et ei ela seda iialgi üle. Pidev pinge, kuumus, kõrvulukustav nähtamatute „vaenlaste“ poole suunatud kahurituli, unetus... Lõpuks harjuti sellega siiski ära ja veedeti igat vaba hetke maha istudes ja apaatselt käske oodates. Pierre sulgus järjest rohkem endasse ning ei suhelnud eriti teiste sõduritega. Tõsi, teised olid ka enamasti vaiksed, ent Pierre'i puhul oli see ikka ja endiselt murettekitav. Philippe oli õppinud oma venna privaatsusest lugu pidama ja püsis temast alati parajas kauguses, heites tema poole aeg-ajalt kaastundliku pilgu. Philippe oli kapraliks ülendatud ja pidi korra eest vastutama, mis ei osutanud eriti raskeks ülesandeks; mehed olid enamasti väsinud ilmega ja ei teinud suurt midagi. Siiski tuli ette ka rõõmsamaid hetki, mil mehed said mõneks päevaks tagalasse puhkusele ja üksteist rohkem tundma õppisid. Oli kinniseid ja avatumaid, targemaid ja rumalamaid, usklikke ja mitteusklikke. Philippe sai põhimõtteliselt kõigiga hästi läbi, mistõttu teda usaldati.

Ühel tüüpilisel pärastlõunal oli Philippe'i salk laagrist välja valvesse määratud. Laager asus kõrbe ääres kaljude vahel. Mehed, kes oleksid meelsamini olnud laagri sees kui sellest väljas istusid vastu kaljuseina ja vaatasid tühja kõrbe poole. Kaugemal kerkisid igavad mäed ja mõnes kohas tõusis suitsu, justkui tuletamaks meelde, et siin käib parajasti sõda. Philippe vaatas kaugemas nurgas istuva Pierre'i poole, kes ei olnud nähtavasti muutunud. Teised mehed sõid kergelt einet või puhastasid püsse, haruharva ütles keegi midagi.

Äkki murdsid vaikuse kauged kahuripaugud. Heli järgi võis tunduda, et mõni vaenlase peidupaik oli taas avastatud ning rutiinselt oli selle vastu tuli avatud. Mõni minut hiljem ilmusid kõrbesse nähtavale tankid, mis kaugete mägede poole suundusid. Philippe jälgis neid

eemaldumas. Talle sõjandus ei meeldinud, ent ta ei saanud eitada, et vaatepilt oli teatud mõttes ilus ja muljetavaldav.

„Kapral Desbois!“ hüüdis hääl.

Philippe pööras ringi ja nägi oma ülemust, seersanti Marcus Roubet, kes oli täies lahinguvormis ilmunud.

„Aitab puhkepausist! Pange asjad kokku, veerand tunni pärast läheme liikvele.“

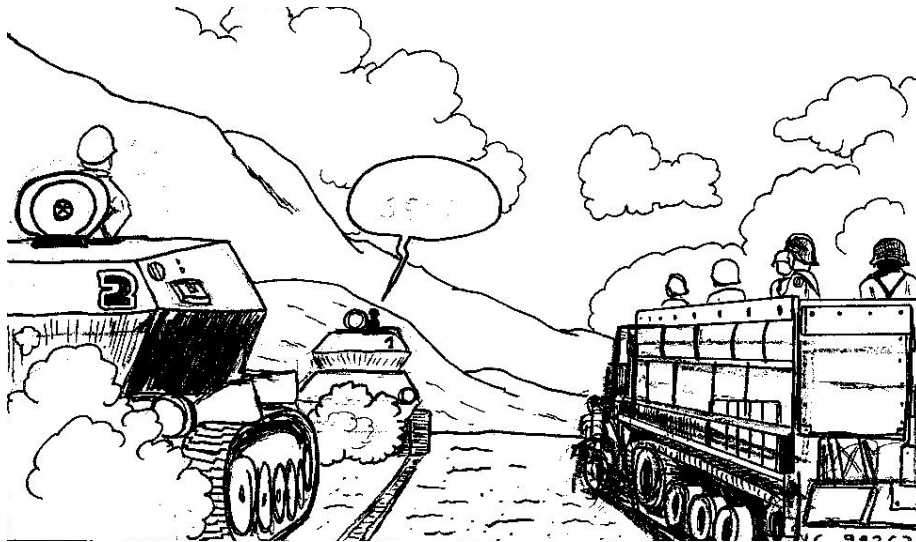
Mehed ohkasid, ent Philippe ütles lihtsalt: „Olgu, seersant.“

Seersant Roubet ja Philippe olid lahingute jooksul sõpradeks saanud. Roubet oli muusikust habemik, kes oskas meestega suhteliselt õiglaselt käituda, ent võis vajaduse korral tugevalt ägestuda.

Nähes, et mehed pooleldi tahtlikult venitasid, oli Philippe sunnitud häält tõstma, et nood kiirustaksid.

„Te kuulsite seersanti! Kähku rivvi!“

„Just nii, „kapral“. Mida iganes, „kapral“, ütles Pierre, kes ei olnud enam mitu päeva suud lahti teinud.

Transportsoomukid ja tankid olid mäe all peatunud. Seersant Roubet läks juhtiva soomuki juurde, millesse olid kõrgemad ohvitserid ajutise staabi seadnud, et käske saada. Prille kandev leitnant Éric Talvieux, kogenud mees, oli samuti seersandi sõber ning ehkki ta oli Philippe'iga ainult paar korda kokku puutunud, pidas ta noorest kapralist lugu, kuna seersant rääkis temast hästi.

„Seersant, võtke oma salk ja minge mäest üles vaatama, kas õhk on puhas,“ käskis ta oma lõunaprantsuse aktsendiga.

„Selge, aga miks me mõnda soomukit üles ei saada?“ küsis Roubet. „See mägi ei ole liiga järsk ning ruumi paistab olevat, et soomuk kivirahnude vahelt üles mahuks.“

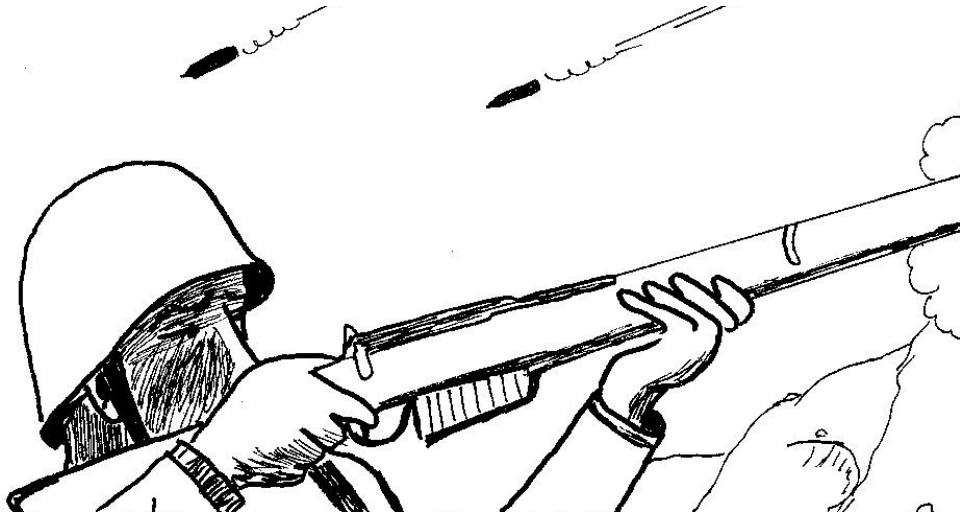
„See pole minu otsus. Kõrgemad ohvitserid kardavad, et mägedesse peitu pugenud vaenlasel võivad tankitõrjerelvad olla ning meie tankid on kallid. Kui teil küsimusi pole, siis teate mis on teie käsud.“

„Just nii, härra leitnant.“

Viis minutit hiljem oli Roubet' ja Philippe'i juhitud salk ettevaatlikult mööda mäge üles ronimas. Oli hirrsalt palav ja varustus oli raske. Philippe'i kannul kõndis Pierre, kes tundis kannatavat sama palju, kui teised, ent kes siiski oma nii tuntud sünget ja kinnist nägu tegi. Mehed olid juba päris kõrgel, kui kõlas esimene pauk. Üks meestest sai tabamuse ja kukkus raskelt vigastatult kokku.

„Tulistavad! Varjuge!“ hüüdsid Roubet ja Philippe.

Mehed olid kõhuli heitnud ja üritasid end kuidagi kivirahnude taha varjata. Philippe üritas aeg-ajalt vaadata, kust vaenlane tulistas, ent pidi pea peaaegu kohe langetama, sest tulistajaid oli nähtavasti mitu ning kuulid lendasid tihedalt. Tundus mööduvat terve igavik, enne kui tulistamine vaibuma hakkas. Vaenlastel olid magasinid arvatavasti tühjad ja nad oli asunud neid kiiresti vahetama. Millegipärast kasutas Pierre seda hetke, et vaenlase positsiooni poole roomata. Ei hoolinud ta oma relvavendade hüüetest ja asus vaenlast lähedalt tulistama.

Tulistades hakkas ta karjuma nii nagu ta polnud varem karjunud, justkui oleks ta tahtnud kogu endasse aastate jooksul kogutud viha välja karjuda. Karjumisest hoolimata suutis ta enam-vähem korralikult sihtida ja parajasti tulistava vaenlase neutraliseerida. Olles püssi magazine tühjad tulistanud haaras ta granaati ja viskas selle vaenlase positsiooni. Kõlasid araabiakeelsed paanikahüüed ja käis plahvatus ja noormees hüppas üle liivakottide ja tulistas püstolist nii palju, kui suutis. Alles siis, kui tal kuulid otsas olid, hakkas ta rahunema. Philippe ja Roubet jõudsid joostes kohale ja võpatasid. Pierre jälgis nende pilku, pööras ringi ja nägi, et laipade seas oli noor rase naine. Muidugi mõtlesid mehed hetkeks, mida tegi last ootav naine võitlejate laagris? Kas tegu oli olnud perekonnaga, kes oli enesekaitseks mässajatelt igaks juhuks relvi hankinud? Küsimused, millele enam vastust ei saa. Pierre vaatas korra oma ikka veel suitsevat püssi ja püstolit ja seejärel surnud naise poole. Raskelt hingates needis ta omaette ennast, kõike ja kõiki. Taas oli tal väga raske oma pisaraid hoida.

Päike oli loojumas ja nn võidukas vägi pöördus oma baasi tagasi. Pierre läks otse telki, mida ta oma vennaga jagas, et omaette rahulikult suitsetada, kui viimane äkki ise sisse tuli.

„Pierre, leitnant ja seersant soovivad sinuga rääkida.“

Vennad läksid suurde telki, kuhu leitnant Talvieux oli oma büroo seadnud. Parajasti oli tal laua peale mitu pudelit õlu asetatud ning seersant Roubet' l oli käes tass musta kohvi.

„Tere õhtust, reamees Desbois“ lausus leitnant viisakalt. „Palun, istu. Soovid ehk midagi juua... Kohvi, õlut?“

„Vett, palun,“ ütles Pierre lihtsalt.

„Hüva,“ ütles leitnant ja kallask Pierre' ile klaasi. „Esiteks, õnnitlen sind.“

„Mille eest?“ küsis Pierre.

„Sinu vend, kapral Philippe ja seersant Roubet rääkisid mulle, kuidas sa täna lahingus hakkama said. Minu meelest võiksid sa selle eest koguni medali saada. Ma saan vist õieti aru, et see oli sinu esimene otsene kokkupuutumine vaenlasega?“

„Jah,“ kinnitas Pierre.

„Tänu sinule suudeti vist mitme sõduri elu päästa. Seersant kirjeldas mulle, kuidas mehed olid liiga hirmunud, et vähimatki liigutust teha. Kui sa ei oleks vaenlase poole niimoodi äkki jooksnud siis, kui nad kuule vahetasid, siis ma ei kujuta ette, mis juhtuda oleks saanud.“

Märkimisväärne töö. Ent samas peaksid sa teadma, et meid kõik pani imestama, miks sa nii kõhklematult tegutsesid. Sa tapsid raseda naise, mis on tõsine asi. Ent me võtame sinu vapra tegutsemise arvesse ja katsume seda fakti varjata.“

Pierre vaatas kord leitnandi, kord seersandi, kord Philippe'i poole ning jäi mulje, nagu hakkaks ta kohe naeratama. Mõne hetke oli vaikus, siis leitnant jätkas.

„Ent ma pean ka teisest tõsisest teemast rääkima. Nimelt, sa ajad meestele hirmu nahka. Sa ei ütle praktiliselt kunagi mitte midagi, teed alati sünget kinnist nägu, isegi siis, kui on mõnikord põhjust ka õnnelikum olla. Oled pidevalt endassetõmbunud ja ei ole üldse seltskondlik.“

„Mehed räägivad,“ ütles seersant, „et sa lõikavat iseennast noaga, kui sa omaette oled. Olgugi, et sõjavägi, sinu asotsiaalne käitumine teeb kõigile muret. Jääb peaaegu mulje, et sa ei hooli ei endast ega teistest. Pealegi, tänase rünnaku ajal jäi mulje, nagu sa tahaksid ise surra.“

Philippe nägi, et tema venna nägu oli hakanud erutusest moonuma ja asus ka rääkima.

„Vennas, me oleme praegu siis selleks, et sind aidata. Ma usun, et see teeks nii sulle kui teiste head, kui sa endast natukenegi rõõmsama mulje jätaksid ja...“

„Vait!“ ägestus äkki Pierre. „OLE VAIT! Sina ole õnnelik, kui tahad, aga jäta mind palun rahule! See pole sinu asi ja ma ei ole sinult kunagi mitte midagi palunud!“

Ta jõi oma veeklaasi ühe sõõmuga tühjaks ja sammus telgist välja, leitnanti joogi eest tänades. Mehed vaatasid teineteisele otsa. Siis ei suutnud enam Philippe niisama olla ja puhkes nutma.

„Ma ei tea enam mida temaga teha! Juba koolis ei tahtnud ta teistega suhelda! Ma ei ole lasteaiast saadik teda naemas näinud! Mul on tunne, et teda ei saa muuta! See on minu isa süü! Minu vastu oli ta alati lahke, ent mitte Pierre'i vastu!“

Ta ei suutnud pidada ja surus pea vastu seersanti rinda, kes tema selga patsutama pidi.

Leitnant võttis sigareti ja ütles: „Hüva, ma arvan et tänaseks on vist kõik. Võite minna. Vabalt!“

Nädal hiljem seisid seersant, Pierre ja Philippe lennuväljal, nende taga poolsada meest valveseisangus surmvaikusel. Vana kolonel vestles mõnda aega Philippe'i ja seersandiga individuaalselt ja kinnitas seejärel uhke medali Pierre'i rinnale ja andis au.

„Reamees Desbois teie käsutuses, kolonel,“ ütles Pierre formaalselt.

„Õnnitlen, reamees. Prantsusmaa on teile tänu võlgu ja te olete kojumineku ära teeninud.“

Pool tundi hiljem ronisid Pierre, Philippe ja Roubet transportlennuki pardale, mis neid kodumaale tagasi toimetas. Philippe vaatas lennukiaknast seda parajasti konfliktis olevat maad viimast korda tohutu kergendusega ning isegi Pierre tundus ennast palju vabamana tundvat. Roubet ja Philippe naeratasid vaikselt seda kerget muutust märgates.

Lennujaamast olid vennad oma kodukanti tagasi sõitnud. Küla serval astus Philippe taksosse, Pierre aga oli otsustanud isa juurde mitte tagasi tulla.

„Oled sa tõesti kindel, et sa koju isa juurde ei taha tulla?“ küsis Philippe.

„Ei,“ vastas Pierre, „ma olen otsustanud oma elu iseseisvalt elada. Miski ei seosta mind enam isaga ega sunni mind tagasi koju tulema...“

„Arvad sa, et sa saad hakkama?“

„Mis sa ise arvad? Eks ma näe...“

Vennad vaatasid teineteisele pikalt otsa, samal ajal kui taksojuht ootas, millal Philippe autosse istub. Too ulatas oma vennale lõpuks käe ja ütles: „Hüva, ise tead. Aga hoiame ühendust, eks?“

„Jah,“ ütles Pierre ja surus noorema venna kätt. Nad ei suutnud ette kujutada, et see oli viimane kord, enne kui nad üle tüki aja teineteist uuesti näevad. Philippe jõudis taksoaknast veel korraks näha oma venda, kes mööda maantee äärt teises suunas kõndima hakkas, tundmatu saatuse poole.

III

Oli möödunud rohkem kui kümme aastat pärast sõjast koju naasmist. Mõlemad vennad elasid erinevat elu.

Philippe oli oma vana sõbratari Hélène'iga abiellunud ja temaga tütre saanud. Nad elasid üsna tagasihoidlikus majas küla lähedal. Philippe haris maad, et oma naist ja last toita. Ehkki elu võis olla tunduvalt raske, olid nad elurõõmsad ja vaatasid tuleviku poole optimismiga.

Pierre oli vallaline ja miski ei andnud märku sellest, et tal kunagi abiellumise tuju veel üldse tekkida võiks. Ta elas omaette suures uhkes majas surnuaia lähedal. Ehkki ta ei olnud üldsegi vana, oli üksindus tema näojooned kortsulisteks teinud ja tema juuksed olid hallima tooni võtnud. Aastate jooksul oli tal õnnestunud, Jumal teab, mis viisil, suur varandus endale koguda. Tööd ta ei teinud. Ainsaks kaaslaseks oli tal noor tagasihoidlik teenijatüdruk Marie-Gabrielle Pradier. Tüdruk oli oma vanemad üsna noorena kaotanud ja ülejäänud osa lapsepõlvest lastekodus veetnud. Ehkki tal küllalt hea haridus oli, ei olnud tal piisavalt raha mujal tööd otsida ja nii oligi ta Pierre'i teenistusse sattunud. Pierre oli tahtnud endale vaikset teenijat, mistõttu Marie-Gabrielle, keda ta lühidalt ka Marie-Gab'iks kutsus tema majja ideaalselt sobis. Pierre ei olnud kunagi talle ainsatki küsimust esitanud ning tütarlaps pidas oma peremehe eraklusest lugu. Mõned korrad olid Philippe ja Hélène Pierre'il külas käinud ja Marie-Gabrielle'iga väga hästi läbi saanud. Pierre ise ei suhelnud ülejäänud rahvaga ja väljus harva oma valdusest.

Ühel jõuluõhtul otsustasid Philippe ja Hélène minna Pierre'ile ja Marie-Gabrielle'ile külla, et nood ennast vähemalt pühade ajal „liiga üksildastena“ ei tunneks. Marie-Gabrielle võttis nad ukselävel soojalt vastu.

„Härra ja proua Desbois! Milline meeldiv üllatus!“

„Ilusat jõuluõhtut, Marie-Gabrielle!“ soovis Philippe ja ulatas neiule lillekimbu.

„Issand, kui kena teist!“ ütles teenijatüdruk ja tänas.

Õhtusöök Pierre'iga toimus ebamugavas vaikuses. Vendadel ei olnud teineteisele midagi öelda. Marie-Gabrielle tuli ja läks erinevate roogadega ning põhimõtteliselt keskendutigi ainult söömisele. Pärast sööki suunduti elutuppa, mis oli ilus, aga samas ka masendavalt tühi. Erilisi kaunistusi polnud, mööbliteks ainult paar lauda nurkades, ainus suur diivan ja tugitool.

Kaminas põles väike tuli.

„Õnnitlen, Pierre,“ ütles Philippe, „Marie-Gabrielle on oivaline kokk.“

„Jah, ta on tubli“, kinnitas Pierre. „Ning ma olen aru saanud, et teie, Hélène, olete samuti väga hea perenaine. Usun, et suudate minu vennaga mugavalt elada...“

„Tänud,“ vastas noor naine.

„Ütle, Pierre,“ ütles Philippe, „sa jätad endast vanamehe mulje. Vaata mind, ma näen endiselt väga noor välja, ent sina... kas sa ei arva, et oleks viimane aeg ümber mõelda ja endale naine võtta? Sul on seda kõvasti vaja, tead.“

Philippe lootis, et suudab oma venda veel ümber veenda. Pierre oli mõne hetke vait, aga seejärel vallandus temast aastaid endas hoitud raev kohkunud Philippe'i ja Hélène'i peale.

„Palun, palun, OLE TASA! Saa ükskord sellest aru: ma EI TAHA inimestega suhelda! Ma tahan olla ÜKSI ja RAHULIKULT! Ma ei võlgne sulle mitte midagi! Ma ei ole sinult mitte kunagi mitte midagi palunud! Me ei pea üldse edasi suhtlema!“

Philippe ja Hélène mõistsid, et Pierre'i olukord on lootusetu. Nad soovisid talle häid jõule ja läksid minema.

„Vaene Pierre ja vaene Marie-Gabrielle,“ mõtlesid nad koju minnes.

Üksinda jäänud Pierre istus tugitooli ja hakkas iseendaga vaikselt torisema.

„Naine ja lapsed... Pähh! Jama... Olen terve elu üksi olnud, võin vabalt samamoodi jätkata. Kes mind keelata saab?... Mul on omaette suur maja, ainuüksi enda jaoks tohutu varandus... Mida ma enam soovima peaksin? Ning pealegi, isegi, kui neil õigus on, olen ma muutumiseks liiga vana ja parandamatu.“

Maha rahunemiseks lasi ta seejärel sigaril ja veinil hea maitsta.

„Häid pühi, rumal rahvas!“

Ühel hommikul, mõni päev pärast uusaastat, oli Marie-Gabrielle varakult tõusnud, nagu tavaliselt, et oma isandale hommikusöök valmis teha. Toidukandikuga läks ta trepist üles ja tegi ühe käega Pierre'i magamistoa ukse lahti. Toas avanev vaatepilt ehmatas ta niivõrd ära, et kandik kukkus tal käest. Pierre Desbois lebas voodis surnuna.

Paar tundi hiljem olid magamistoa külalast Clément Durantoni, preester Matthieu Cremier ja Philippe.

„Ta ei olnud tegelikult üldse vana,“ ütles Philippe, kellel oli artikuleerimisega raskusi, „mis teda tappis?“

„See vaene mees ei olnud suuteline elust rõõmu tundma,“ vastas preester. „Kui see, mis ma temast kuulnud olen, õige on, sai talle saatuslikuks armastuse mittetundmine ja eemaletõukamine.“

„Ning vaadake palun siia,“ ütles arst ja näitas teistele öökapi sisemust, mis oli täis pudeleid ja tubakat.

„Alkohol ja tubakas: sellel mehel oli väsinud süda.“

„Rääkimata sellest, et ta on elus vähe päikesevalgust saanud,“ lisas Philippe.

Mõne hetke vaatasid nad Pierre'i elutut keha. Arst kattis surnu näo riidega.

„Rahu tema hingele,“ ütles ta.

„In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti...“ palvetas preester.

Philippe ei saanud aga muud teha, kui nutta.

Järgmisel päeval toimusid matused, kuhu olid ainult vähesed inimesed tulnud. Philippe, Héléne, Marie-Gabrielle, leitnant Talvieux ja seersant Roubet, kes mõlemad lugupidamisega sõjaväelaste kombel surnule au andsid.

Philippe ja tema naine läksid seejärel notari Augustin Lefayet' juurde. Notari kohta oli see mees väga räpane, kollased koledad hambad, sassis juuksed, ajamata habe. Et Pierre'il muud perekonda polnud, läks kogu varandus õiguspäraselt Philippe'ile. Viimane otsustas oma naisega sõita surnud venna majja, et sealset elu edasi korraldada ja Marie-Gabrielle'i aidata. Ent siis kui nad parajasti noore tüdrukuga arutasid, kuulsid nad nurgast kõhatust. Nad pöörasid ringi, ja nägid, et nurgas seisis ei keegi muu, kui Pierre'i vaim, riietatud samadesse riietesse, mida ta surres kandnud oli. Philippe, Héléne ja Marie-Gabrielle olid nii kohkunud, et laskusid hirmunult põlvili.

„Mida põrgut te minu majas teete?“ küsis vaim hirmsa häälega. „Te teate ju väga hästi, et ma ei taha teid siin näha!“

„Vaim! Hea vaim! Anna palun armu!“ anus Héléne.

„Isand Desbois...“ suutis Marie-Gabrielle öelda.

„Mis õigust teil siin minu majas olla on?“ küsis vaim.

Philippe võttis julguse kokku ja vastas: „Aga... asjad on nüüd natuke teistsugused... Sa oled... noh... tähendab, sa ei ole enam elus... ning me mõtlesime, et aitame Marie-Gabrielle'i, kellel enam kedagi elavat teenindada ei ole...“

„Ah nii!“ hüüdis vaim. „Te tahate minu tobedat teenijatüdrukut endale võtta?! No hüva siis! Võtke ta! Minge siit minema ja ärge siia enam tagasi tulge! Elusalt või surnult, mina olen siin ainus peremees!“

Ja Philippe, Héléne ja Marie-Gabrielle kiirustasidki autosse ja sõitsid kiiresti minema.

Üksi jäänud vaim hakkas aga kahetsust tundma. Ta peitis näe käte vahele, puhkes nutma, nähes kuhu tema elu teda viinud oli, ja rääkis üksinda.

„Ma... ma ei saa! EI SAA enam niimoodi jätkata! Ma olen kogu oma elu raisanud! RAISANUD! Miks... miks pidin ma sellist elu elama?! Miks ei suhelnud ma inimestega? Miks ei otsinud ma endale sõpru? Miks olin ma selline KOHUTAV LAPS? Philippe'il oli õigus! Leitnandil ja seersandil oli õigus! Neil oli alati õigus! Miks ma neid kuulda ei võtnud? Ja miks sina, ammusurnud isa, mind peaaegu üldse ei armastanud? Miks sa alati ainult minu venda soosisid ja minu poole kunagi nii soojalt ei pöördunud?! Näed sa, kuhu sinu suhtumine minusse mind viinud on? Kas sa seda oma poja jaoks tahtsidki?!“

Pierre'i vaim otsustas, et peab endale abi otsima. Järgmisel päeval ta lendaski preestri, isa Matthieu Cremier' juurde. Too oli parajasti oma õhtust teed joomas. Pierre tuli tuppa ja ütles: „Tere õhtust, isa Cremier. “Ega me teid ei sega?“

Hirmust poolhullunud preester hakkas seina poolt taganema.

„Vade retro, Saatan! Vade retro!“ hüüdis ta.

„Rahu, usumees, rahu! Ma ei soovi teile midagi halba.“

„Aga mida te siis minult soovite?“

„Mul on hingelised probleemid ja ma vajan teie abi.“

Preester kõhkles mõne hetke. Seejärel, olles maha rahunenud ja ennast vaimu aususes enam-vähem veennud, nõustus ta viimase juttu ära kuulama. Vaik rääkis oma jutu poole tunniga ära. Isa Cremier oli mõne hetke oma mõtetesse vajunud, seejärel küsis ta:

„Õelge mulle, kas te olete kunagi kedagi armastanud?“

„Ei, isa Cremier,“ vastas vaim.

„No näete, selles häda oligi. Teie isa armastas teie venda rohkem kui teid. Teie olete seda kõike liiga südamasse võtnud, ega pole mõelnud, et võiksite seda siiski talle andeks anda ja üritada armastada. Pole ime, et te pole kuidagi suutnud midagi muud, kui viha ja vaenu väljendada. Te ei suuda mõista, kui kahju minul teist on. Ent armastada ja andeks paluda ei ole kunagi liiga hilja ega mõttetu. Minge oma venna juurde ja leppige teineteisega ära. Alles siis suudate rahu leida.“

Vaim naeratas ja vastas:

„Kui teil mulle rohkem öelda ei ole, siis head aega!“

„Issanda rahu olgu teiega,“ vastas preester soojalt, vaadates, kuidas Pierre'i vaim läbi seina minema lendas.

Ja läbi külma talveöö lendaski Pierre hääletult oma venna maja poole. Sinna jõudnud, piilus ta aknast sisse ja nägi elurõõmsat perekonda. Hélène istus tugitoolis ja kodus, vaadates, kuidas Philippe oma tütart süles hoiab, samal ajal kui Marie-Gabrielle köögis tegutses. Philippe oli lapsega mängimas, kui kõlas uksekell.

„Kulla Hélène, valva korraks Marielle'i,“ ütles ta, „ma lähen vaatan, kes nii hilja külla tuleb.“ Ta tegi ukse lahti ja tardus soolasambaks. Ukselävel seisis Pierre. Mitu minutit vaatasid vennad teineteist, kuni lõpuks Pierre rääkima hakkas.

„Tere õhtust, Philippe. Palun vabandust, et sind sellel kellaajal tülitän, aga mul tekkis hirmus vajadus sind näha.“

„Ah, kas tõesti?“ küsis Philippe pärast hetkelist kõhklust, üritades veenduda, et ei näe und.

„Jah,“ vastas Pierre, „sest ma olen viimase paari tunni jooksul mitmest asjast aru saanud.“

Mitmest asjast, mida oleksin juba aastaid tagasi mõistma pidanud.“

Ta hingas sügavalt sisse ja jätkas:

„Ma palun südamest vabandust oma käitumise pärast kõigi nende aastate jooksul. Ning võta teada, et olen sind sisimas alati armastanud, ehkki ma ei ole kunagi tahtnud seda välja näidata. Kui ma seda väärt olen, siis anna mulle andeks.“

„Mu kallid vend...“ ütles nuttev Philippe ja tormas venna vaimu poole. Nad üritasid teineteist kallistada, aga kuna vaimul polnud keha, läksid nad teineteisest lihtsalt läbi.

„Jumal, ma ei ole ennast kunagi nii hästi tundnud!“ ütles Pierre.

„Jah, vend, selline tunne ongi, kui kedagi armastad!“ ütles Philippe.

„Onu...“ ütles armas väike hääl.

Philippe pööras ringi ja nägi oma tütart kartmatult vaimu poole astumas.

„Marielle, minu tütar,“ tutvustas Philippe oma last.

Vaim naeratas ja sulges silmad, tundes enneolematut soojust. Tema tontlik keha hakkas hiilgama ja oli hetkega kadunud. Pierre'i vaim oli rahu leidnud.

„Puhka rahu, mu vend!“ ütles Philippe, rõõmust nuttes. Seejärel võttis ta tütrelt käest kinni ja läks elutuppa, et juhtunust oma naisele ja Marie-Gabrielle'ile rääkida.

Viiekümneaastane Philippe Desbois jalutas mööda mereäärt. Oli tuuline pilvine pärastrõuna.

Philippe kuulas merekohinat ja naeratas, meenutades seda mitu aastat tagasi aset leidnud õhtut. Tema vend oli küll surnud, jah, aga tema hing oli rahu leidnud, ja sellest piisaski.

JÄRELSÕNA

Selle tagasihoidliku „novelli“ taga on natuke segane lugu, mis vajab täpsemat seletust. Alguses ei olnud ma seda lugu novellina plaaninudki. Mul oli esialgu mõttes teha koomiks prantsuse kirjaniku Pierre Gripari muinasjutu „Onu Pierre'i maja“ (La Maison de l'Oncle Pierre) järgi. Mulle oli selle lühiloo sõnum ja natuke sünge õhkkond meeldinud ja ma mõtlesin, et sellest saaks teha hea koomiksi. Ent samas mõtlesin, et ei ole päris õige juba olemas olevat lugu järgi teha, mistõttu otsustasin teha täiesti enda loo, säilitades originaalsest inspiratsiooniallikast vaid paar üksikut elementi. Samuti võib ka leida viiteid Paolo Giordano romaanile „Algarvude üksildus“ (La Solitudine dei Numeri Primi).

Lugu on jagatud kolmeks „vaatemänguks“. Esimene toimub kahe venna noorpõlve ajal enne sõda, teine sõja jooksul ja kolmas vendade täiskasvanueas pärast sõda. Pealegi, lugu oleks võinud vabalt lõppeda teise vaatemängu lõpus. Mõnes mõttes võibki vaadata esimest vaatust koos teisega ja kolmandat vaatust kui kaks eraldi lugu, kuna kolmas on kahest esimesest nii erinev. Mõistan, et paljudele ei meeldi, et „realistlik“ lugu kolmandas vaatuses äkki liiga sürrealistlikuks muutub. Seepärast ei ole mul midagi selle vastu, kui lugejad otsustavad pärast teist vaatust lugemist lõpetada ja seejärel ise välja mõelda, mis tegelastest edasi saab. Lugejad on alternatiivide väljamõtlemiseks täiesti suutlikud.

Pealkiri on otse Piiblist võetud. Kain ja Aabel olid kaks venda, kes tegid Jumalale ohverdusi, ent too pööras ainult ühele tähelepanu, mistõttu teine kurja tee valis ja venna ära tappis. Pierre on ema surmast saadik kinnine ega taha suhelda. Siis, kui teda koos vennaga mobiliseeritakse, saab isa aru, et pojad ei pruugi elusana koju naasta ning palub Pierre'ilt vabandust oma ebaõiglase käitumise pärast. Oleks isa seda palju varem mõistnud ja vabandanud, oleks Pierre'i elu võinud teistmoodi minna. Sõda mõjub Pierre'i vaimule ainult halvasti ning ta muutub järjest vähem inimlikumaks. Sõjast koju tulles vajab ta toibumist. Seda kohta lugedes võib veel tunduda, et lootust on, et pärast selgub, et kõik on rikutud. Philippe kutsub venna koju, ent too keeldub, mis osutub saatuslikuks veaks. Oleks ta vennaga koju isa juurde naasnud oleks ta saanud ennast välja rääkida ning oma elu paremale teele sättida. Eelistades üksindust muutub ta aga veel kinnisemaks, millest ta enam pääseda ei suuda. Alles pärast surma näeb ta, kuhu tema käitumine teda viinud on. Olen üritanud panna Pierre'i seda, mis minus negatiivset on, lootuses, et saan sellest niiviisi lahti.

Selle loo originaalselt plaanitud koomiksiversioon on veel praegugi väga pooleli, ent küll ma selle kunagi valmis teen. Koomiksite tegemisest on saanud minu jaoks oluline viis eneseväljendamiseks. Vahe novellidega on see, et koomiksites saab emotsioone piltidega ilma dialoogita edastada, samal ajal, kui novellides on vaja hulk kirjeldusi kirjutada, mis võib osutada väga raskeks ja tüütuks. Ega ma iga päev novellide kirjutamisega ei tegeleks... Nii imelik, kui see ka ei tunduks, ei meeldi mulle eestikeelne sõna „koomiks“, sest see on minu meelest liiga valesti kasutatud termin ning selle kõla ma väga ei salli. See sõna tuleb muidugi inglisekeelsest sõnast *comic*, mis viitab sõnale „koomiline“. Minu meelest ei pea koomiks (ma kasutan seda sõna parema sõna puudumisel) üldse olema koomiline ehk naljakas. Koomiks võib olla nagu iga suvaline raamat või film. On tõsiseid, vähem tõsiseid, romantilisi, hirmsaid, igavaid, põnevaid, jne. Prantsusekeelne sõna *bande dessinée* (lühendis BD), mis tähendab eesti keeles *joonistatud riba*, on minu meelest palju parem ja loogilisem. Mul on kahju, et Eestis „piltjutustusi“ nii vähe tuntakse ja nendesse nii negatiivselt suhtutakse. Aga kes teab, võib-olla see kunagi muutub...

Karl-Erik Talvet, veebruar 2010